पतङ्गः प्राजापत्यः। मायाभेदः। त्रिष्टुप्, १ जगती।

पतंगमक्तमसुरस्य मायया हृदा पश्यन्ति मनसा विपश्चितः।
समुद्रे अन्तः कवयो वि चक्षते मरीचीनां पदमिच्छन्ति वेधसः॥ १०.१७७.०१

असुरस्य- प्राणदस्य विष्णोः परमात्मनः। मायया- लीलया। अक्तम्- अभिव्यक्तम्। पतङ्गम्- सूर्यम्। आत्मानम्। हृदा- अन्तर्हृदयेन। मनसा- बाह्यमनसा च। विपश्चितः- मेधाविनः। पश्यन्ति- अनुभवन्ति। कवयः- क्रान्तदर्शिनः। समुद्रे अन्तः- अन्तर्हृदयसमुद्रे। वि चक्षते- विशेषेण पश्यन्ति। वेधसः- मेधाविनः। मरीचीनाम्- किरणानां चिद्रश्मीनाम्। पदम्। इच्छन्ति- कामयन्ते ॥१॥

पतंगो वाचं मनसा बिभर्ति तां गन्धर्वोऽवदद्गर्भे अन्तः।
तां द्योतमानां स्वर्यं मनीषामृतस्य पदे कवयो नि पान्ति॥ १०.१७७.०२

पतङ्गः- सूर्यः। आत्मसूर्य इत्याध्यात्मिके। मनसा- स्वचित्तेन साधकस्य चित्तेन वा। वाचम्- मन्त्रम्। बिभर्ति- धारयति। ताम्- तमेव मन्त्रम्। गन्धर्वः- चिद्रश्मिधारकः साधकः। गर्भे अन्तः- अन्तर्हृदये। अवदत्- अब्रवीत्। ताम्- अमूं वाचम्। द्योतमानाम्- दीप्ताम्। स्वर्यं- स्वर्गीयाम्। मनीषाम्- मेधाविषयाम्। ऋतस्य पदे- सत्यस्य पदे। कवयः- क्रान्तदर्शिनः। नि- नितराम्। पान्ति- अनुभवन्ति रक्षन्ति वा ॥२॥

अपश्यं गोपामनिपद्यमानमा च परा च पथिभिश्चरन्तम्।
स सध्रीचीः स विषूचीर्वसान आ वरीवर्ति भुवनेष्वन्तः॥ १०.१७७.०३

अनिपद्यमानाम्- स्वरूपतो गतिरहितम्। पथिभिः- मार्गैः। परा- दूरे। च। चरन्तम्- स्वभासा सरन्तम्। सः- असौ। सध्रीचीः- सहाञ्चन्तीः। विषूचीः- नानागतीर्दीप्तीः। वसानः- धारयमाणः। भुवनेषु अन्तः- अण्डमध्ये। ब्रह्माण्डमध्य इत्याधिभौतिके। पिण्डाण्डमध्य इत्याध्यात्मिके। आ वरीवर्ति- वर्तते ॥३॥

Dr. Rangani
WEBOLIM